

Hariduse eesmärgid. Hindamine kui väärtustamine

Margit Sutrop
Väärtuskasvatuse 3. konverents
"Koolide hindamine ja hindamine koolis"
Tartus, 2.–3. detsember 2010

Väärtuskasvatuse konverentsid

- ▶ Pööre väärtustekesksele koolile (2008)
- ▶ Õpilane subjektist objektiks (2009)
- ▶ Pööre õpetamiselt õppimisele (2010)

Eesti kool: medali kaks poolt

- ▶ Väga hea koht PISA uuringutes, aga näitab keskmist taset, osutab sellele, et tagatakse teadmiste hea tase, aga mitte loovus, probleemide lahendamine
- ▶ Hariduse (instrumentaalne) väärtustamine, vanemad hindavad head õppeedukust, mitte teadmisi ja huvi
- ▶ Need, kes pole nii edukad, kaotavad eneseusu, ei leia oma kohta elus- väljalangemine, alkoholism, narkomaania, halb tervis, kuritegevus
- ▶ Paljude õpilaste madal enesehinnang
- ▶ Õpilastel ja õpetajatel suur koolistress, vähene koolirõõm
- ▶ Suhtumised: sallivuse puudumine. Koolivägivald suur probleem: uuringute järgi 8 % õpilastest kogeb iga päev koolis vägivalda

V-R Ruus, V.-R., Veisson, M., Leino, M., Ots, L., Pallas, L., Sarv, E.-S., Veisson, A.(2007)

- **õppetöö ülejökäiv koormus:** 70%;
- **õpilaste krooniline väsimus:** 67%
- **õpilaste tervistkahjustav käitumine:** 25% lohutus alkoholist, 22% suitsetab, narkootikumide tarbimine 3% õpilastest; alkoholi tarbimine põhikoolis (23%)
- **õpilaste vastumeelsus kooli suhtes, igavlemine koolis:** 33% ei taha koolis käia, 33% koolis igav, 46% enamik õpetajaid ei õpeta huvitavalt
- **õpilaste kaldumus kasutada vägivalda:** 67% on narrinud või kiusanud
- **õpetaja sallimatus/vähene usaldatavus õpilaste silmis:** 61% koolis on vähemalt üks õpetaja, kes teda ei salli, 33% koolis pole ühtki õpetajat, keda usaldada

Laste heaolu Euroopa Liidus www.york.ac.uk/inst/cdw/childEU/pdf

- ▶ Lapsed elavad puuduses (tagant 3. koht),
- ▶ Elamistingimustega probleemid (viimane)
- ▶ Laste suhted vanematega (Eestis kõige enam ühe vanemaga peresid)
- ▶ Suhted kaaslastega (tagant 3. koht)
- ▶ Subjektiivne heaolutunne (tagant 2. koht)
- ▶ **Koolimeeldivus (Eestis kõige väiksem)**
- ▶ Risk, suremus (tagant 2. koht)
- ▶ Koolivägivald (tagant 2. koht, 47% jah)

Eesti probleemid võrdluses teistega

- ▶ Eesti paistab 25 Euroopa riigi hulgas silma väikseima koolimeeldivuse, õpilaste ülimalda subjektiivse heaolutunde ja koolivägivalda kogemise sageduselt.
- ▶ Laste heaolu hindamisel võeti arvesse nii sotsiaalselt kaasavat koolikliimat, toetavaid kaaslasi kui ka madala stressiga saadud häid akadeemilisi teadmisi.

TLÜ uurimus 2007

Omavahel on tugevalt seotud:

- ▶ õpilaste psühholoogiline ja kehaline heaolu, kooliga seotud optimism ja iseendale omistatavad tüüpilised positiivsed toimetulekustrateegiad (mida optimistlikum on õpilane, seda konstruktiivsemad toimetulekustrateegiaid ta kasutab, seda parem on tema enesetunne koolis, seda kõrgem on tema õppeedukus, seda püüdlikumalt ta koolielu reegleid järgib ja seda vähem kurdab ta väsimuse ja muude tervisehädade üle jne)

Vanemate kümme olulisimat kasvatusväärtust Eestis, Soomes ja Venemaal noorte hinnangute alusel
Allikas: Eesti, Soome ja Venemaa lapsevanemate kasvatusväärtused õpilaste kogemuse põhjal 2007

M-Sutrop, I. Kraav, Koolinoorte väärtused ja väärtuskasvatus, Inimarengu Aruanne, 2009.

Kasvatusväärtus	Eesti	Soome	Venemaa
Vastutustunne	1	4	1
Hea õppeedukus	2	-	9
Head kombed, käitumine	3	5	8
Ausus	4	1	6
Puhtus, hügieen	5	4	3
Laialdased teadmised	6	-	10
Töökus	7	-	2
Õiglus teiste inimeste suhtes	8	3	7
Sõprus	9	8	-
Raha kasutamise oskus	10	9	-
Lugupidamine teiste inimeste suhtes	-	6	5
Hea ja halva vahel vahetegemine	-	7	-
Kord, oskus aega kasutada	-	-	4
Elu nautimine	-	10	-

Lastevanemate kasvatusväärtused (Inger Kraav, jt uurimus)

- ▶ Eesti laste meelest hindavad lapsevanemad kõige enam vastutustunnet, head õppeedukust, korralikku käitumist. Ausus on 4. kohal, soomlastel on see 1. kohal.
- ▶ Soomlaste 3. väärtus – õiglus teiste inimeste suhtes on eestlastel 8. kohal. Soomlaste 6. väärtus – lugupidamine teiste inimeste suhtes ja 7. väärtus – hea ja halva vahel vahetegemine – ei mahtunud eestlaste 10 väärtuse hulka.

Eesti kooli ees seisev väljakutse

- ▶ Eesti kool seisab väljakutse ees muutuda teadmiste vabrikust keskkonnaks, mis toetab noorte kasvamist loovateks, kriitiliselt mõtleivateks, autonoomseteks, harmoonilisteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: perekonnas, tööl ja avalikus elus.

Õppija ja õpetaja muutunud rollid (Haridusstrateegia õppeprotsessi töögrupi mõte)

- ▶ Õppija on õppeprotsessi lähtepunkt, õpetaja ülesandeks on õppija isiksuse arengu toetamine, õppimise tagasisidestamine
- ▶ Arvestada tuleks iga õppija eripäraga, väärtustada erinevaid andekustüüpe (kunstilist, praktilist, sotsiaalset, emotsionaalset-empaatilist)
- ▶ Õppesise kõrval väärtustada sotsiaalsete oskuste arengut
- ▶ Kohandada õpetajate ettevalmistus isiksuse tervikliku toetamise ülesandega, anda teadmised ja kogemused vastavatest õppe- ja hindamis-meetoditest, sotsiaalpsühholoogilised teadmised ja oskused, väärtuskasvatuse meetodid.

Koolikultuur: keskkond kui isiksuse kujundaja (strateegia töögrupp)

- ▶ Õppija iseloom, tema teadmiste, normide ja väärtuste süsteem kujuneb välja keskkonna ja õppija vastastikusel mõjul.
- ▶ Koolikultuur on õppijate kujunemisprotsessi võtmeteguriks. Kooli igapäeva praktikas aktiivselt toimivad väärtused, normid, füüsiline keskkond, reeglid ja struktuurid kujundavad sealse suhtekliima, juhtimis- ja koostööviisid ning õppetegevuse.
- ▶ Õppija mõjutab enda kujunemise käigus end ümbritsevat sotsiaalset keskkonda.

Tugistruktuurid õppijale, õpetajale, koolile (strateegia töögrupp)

- ▶ Välja arendada tugispetsialistide ettevalmistav koolitus, täienduskoolitus, võrgustiku ja meeskonnatöö võimalused, nii et spetsialistid oleks koolide, õpetajate ja õpilaste toetamiseks ettevalmistatud ja motiveeritud.
- ▶ Anda õpetajatele ettevalmistus tugispetsialistidega koostöö tegemiseks.
- ▶ Luua spetsiaalne seadusega kehtestatud tugisüsteemide töövorm koolidele (nt *oppilashuolto* Soomes).

Hindamise mõju haridusele

- ▶ Hindamise kaudu me toetame selle arengut, mida me mõeldame
- ▶ Õpetajad teevad valiku, millele pöörata tähelepanu, milleks võtta aega, selle järgi, mille järgi nende töö tulemuslikkust hinnatakse
- ▶ Koolide hindamine ja hindamine koolisväärtustab liiga kitsalt akadeemilise võimekuse arengut

Hariduse eesmärgid – hindamine

- ▶ Hariduse eesmärki ei tohiks näha kitsalt instrumentaalselt
- ▶ Haridus kasvatab isiksuse autonoomiat ja toetab tema sotsialiseerumist ühiskonda
- ▶ Akadeemiline, emotsionaalne, sotsiaalne ja kõlbeline küpsus kujunevad läbipõimunult.
- ▶ Arvestada tuleks iga õppija eripäraga ja toetada igapäev tema õppeprotsessis juhtrolli võtmisel.
- ▶ Liigume õpetamiselt **õppimise toetamisele**.